

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО» (м. Одеса)

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ В ЗВИЧАЙНИХ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
19-20 травня 2023 року

Одеса
ФОП Бєлий А.Є
2023

УДК 159.9: 37.015.3

ББК 88.4

П 86

Друкується згідно рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 6 від 24.02.2023 р.)

Психологічний простір особистості в звичайних та надзвичайних умовах сучасності : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологія самоздійснення особистості: теорія, досвід, практика» (19-20 травня 2023 р.) / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса : ФОП Бєлий А.Є., 2023. 168 с.

ISBN 978-617-7757-56-5

Редакційна колегія

- Саннікова О. П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології; відповідальний редактор;*
- Василенко І. В. – *кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Санніков О. І. – *доктор психологічних наук, професор кафедри теорії та методики практичної психології.*

Матеріали збірника містять результати теоретико - емпіричних досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та науковців, які навчаються і працюють у закладах освіти України.

Для студентів, аспірантів, молодих науковців, психологів, педагогів та широкого кола зацікавлених осіб.

За зміст та помилки, що можуть зустрічатися в тексті статей, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-7757-56-5

© Університет Ушинського, 2023

УДК: 005-051:330.341.1(045)

КРЕАТИВНІСТЬ БІЗНЕСМЕНІВ З РІЗНИМ СТАЖЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Черножук Ю. Г.,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Університет Ушинського*

Максімішин В. В.,

*магістрант кафедри загальної та диференціальної психології
Університет Ушинського*

Анотація. У статті представлено результати дослідження особливостей креативності бізнесменів. Відповідно до мети та завдань дослідження, психодіагностичний комплекс, що використовувався на етапі емпіричного дослідження, включав наступні методики: методика творчого мислення П. Торренса (адаптована Є. Тунік), опитувальник креативності Д. Рензуллі та методика С. Медніка (адаптована А. Вороніним). У дослідженні взяли участь 25 бізнесменів, які проживають в м. Одеса.

Проведений аналіз вказує на те, що основними показниками розвитку креативності є висока швидкість, гнучкість, оригінальність мислення та розробленість ідей. Крім того, виявлено специфіку креативності бізнесменів з різним стажем професійної діяльності, таку як дослідницька активність, самостійність та критичність мислення. Проаналізовано різні чинники, що впливають на креативність, включаючи зовнішні (мікросередовище) та внутрішні (вікові та індивідуальні особливості)

Ключові слова: креативність, параметри креативності, рівень креативності, бізнесмени

Креативність є ключовим аспектом успішного підприємництва, оскільки вона спонукає до пошуку нових рішень, ідей та шляхів розвитку. Емпіричне дослідження креативності бізнесменів може виявити специфічні особливості творчого мислення, які впливають на рівень інноваційності підприємців та допомогти розробити стратегії для підвищення їхнього потенціалу [2].

Отже, одна з ключових особливостей креативності бізнесменів полягає в їх здібності до інноваційного мислення. Вони мають здатність дивитися на проблеми та ситуації з різних кутів, знаходити нестандартні рішення і використовувати новаторські підходи для досягнення мети. Креативні бізнесмени також володіють здатністю до генерації багатой кількості ідей та асоціацій, що сприяє пошуку нових можливостей та розвитку інноваційних проєктів.

Дослідження показали, що на креативність бізнесменів може впливати різні психологічні чинники. Особистісні риси, такі як відкритість до нового досвіду, толерантність до неоднозначності та готовність до ризику, виявилися важливими компонентами креативності. Крім того, робоче середовище, що сприяє вільному вираженню ідей, співпраці та стимулює творчий процес, також впливає на рівень креативності у бізнесу.

Значною характеристикою креативності бізнесменів є їх здатність до розв'язання проблем. Вони демонструють гнучкість мислення, здатність швидко переключатися між різними концептуальними категоріями та знаходити нестандартні шляхи вирішення проблемних ситуацій.

Психологічні особливості креативності бізнесменів є важливим фактором успішної підприємницької діяльності. Розуміння цих особливостей може сприяти впровадженню ефективних стратегій підтримки та розвитку креативності у бізнес-середовищі.

Мета дослідження полягала у вивченні індивідуально-психологічних особливостей креативності бізнесменів з різним стажем професійної діяльності. Задля досягнення цієї мети були сформульовані такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичну літературу за темою дослідження: для виконання цього завдання було проведено огляд наявної літератури з питань креативності в бізнес-контексті.

2. Обрати параметри креативності, методи та діагностичні методики її емпіричного дослідження: На основі аналізу теоретичної літератури було визначено ключові параметри креативності, які відображаються у бізнес-контексті. Крім того, були обрані методи та діагностичні методики, які дозволяють виміряти ці параметри. До них належать методика творчого мислення П. Торренса (адаптована Є. Тунік), опитувальник креативності Д. Рензуллі та методика С. Медніка (адаптована А. Вороніним).

3. Сформувати репрезентативну вибірку, провести емпіричне дослідження, обробити результати математично та інтерпретувати їх психологічно: для виконання цього завдання була відібрана вибірка бізнесменів, яка репрезентує цільову аудиторію дослідження. Після збору даних результати були проаналізовані та математично оброблені, включаючи статистичну обробку. Психологічна інтерпретація результатів полягала в намаганні зрозуміти взаємозв'язки між креативності та індивідуально-психологічними характеристиками особистості бізнесменів та рівнем їхньої.

Це дослідження мало на меті вивчення індивідуально-психологічних особливостей креативності бізнесменів шляхом аналізу

теоретичної літератури, визначення параметрів креативності та застосування відповідних діагностичних методик у емпіричному дослідженні.

Для виконання завдань дослідження використовувалися різні методи і методики. Перш за все, було застосовано теоретичні методи, які дозволили провести аналіз проблеми дослідження креативності з теоретико-методологічної перспективи [1, с. 32].

Крім того, для досягнення мети дослідження були використані емпіричні методи. Зокрема, було проведено спостереження, бесіди та тестування з метою вивчення параметрів креативності об'єктів дослідження.

Для обробки та узагальнення емпіричних даних дослідження були використані статистичні методи.

Таким чином, у дослідженні використовувалися теоретичні методи для аналізу проблеми, емпіричні методи (спостереження, інтерв'ю та тестування) для вивчення параметрів креативності та статистичні методи для обробки та узагальнення отриманих даних. Виходячи з мети дослідження для тестування було обрано:

- Метод творчого мислення П. Торренса, адаптований Є. Тунік, для оцінки творчого потенціалу учасників;

- Опитувальник креативності Дж. Рензуллі для вимірювання рівня креативності та творчих здібностей;

- Методика С. Медніка, адаптована А. Вороніним, для виявлення індивідуальних психологічних особливостей досліджуваних.

З метою проведення дослідження було сформовано дві незалежні вибірки досліджуваних.

В якості досліджуваних було залучено 25 бізнесменів з різним досвідом роботи: Перша група, майже без досвіду роботи (1-2 роки); друга група з досвідом роботи (понад 7 років).

У табл. 1 наведені результати кореляційного аналізу, що свідчать про співвідношення показників креативності у бізнесменів.

Тому було проаналізовано такі основні показники розвитку креативності, як швидкість, гнучкість, оригінальність мислення та розробленість ідей. Крім того, було визначено специфіку креативності серед бізнесменів, таку як дослідницька діяльність, незалежність та критичне мислення. Проаналізовано різні фактори, що впливають на креативність, включаючи зовнішні (мікросередовище) та внутрішні (вік, особистісні характеристики). Емпіричне дослідження показало, що рівень розвитку креативності серед бізнесменів є недостатнім, лише чверть бізнесменів мають дуже високий або високий рівень креативності [4].

Кореляційний аналіз виявив наступні взаємозв'язки між показниками креативності у бізнесменів. Знайдено виражений

зворотній кореляційний зв'язок між допитливістю бізнесменів та швидкістю словесного формулювання своїх ідей ($r = -0,372$). Прямий зв'язок меншої сили був виявлений між оригінальністю та гнучкістю мислення ($r = 0,285$). Також встановлено зворотній, зв'язок між вільністю та незалежністю в висловлюванні своїх думок та гнучкістю ($r = -0,167$).

Таблиця 1.

Кореляційна матриця показників креативності бізнесменів за методиками Рензуллі, Торренса та Медніка

Досліджувані	Швидкість	Оригінальність	Гнучкість	Загальний рівень креативності
Допитливість	-0,372	0,193	0,285	-0,014
Ідейність	-0,052	0,010	0,074	0,052
Вільність	0,000	-0,085	-0,167	-0,52
Ризиковість	-0,407	0,199	0,283	-0,060
Фантазійність	-0,235	-0,211	-0,142	-0,316
Гумористичність	-0,037	0,111	0,134	0,107
Імпульсивність	-0,119	0,070	0,138	0,004
Естетичність	-0,492	0,234	0,349	-0,076
Індивідуальність	-0,431	0,169	0,257	-0,114
Конструктивна критика	-0,294	0,154	0,210	-0,053

Показано виражений зворотній зв'язок між гнучкістю та швидкістю словесного формулювання бізнесменами своїх ідей ($r = -0,407$). Менш тісний прямий зв'язок був виявлений між ризикованістю (заповзятливістю і рішучістю) та гнучкістю мислення ($r = 0,283$). Виявлено зворотній зв'язок між фантазійністю та швидкістю ($r = -0,235$).

Також був виявлений зворотній зв'язок між естетичністю та швидкістю ($r = -0,492$), а також прямий зв'язок між естетичністю та гнучкістю ($r = 0,349$).

Встановлено зворотній зв'язок між індивідуальністю (наявністю в бізнесменів власної думки та здатністю її відстоювати, відсутністю страху бути несхожим на інших, спокійністю до творчого безладдя) та швидкістю ($r = -0,431$). З іншого боку, встановлено прямий зв'язок між індивідуальністю та гнучкістю ($r = 0,257$).

Використаний якісний аналіз даних показує наступне.

Бізнесмени, які виявляють високий рівень допитливості, зазвичай проявляють меншу швидкість у словесному виразі своїх думок. Більш оригінальні бізнесмени мають більшу гнучкість у

своєму мисленні. Бізнесмени, які більше проявляють свободу висловлювання своїх думок, зазвичай мають меншу гнучкість мислення. Бізнесмени з більшою гнучкістю мислення зазвичай проявляють меншу швидкість у словесному виразі своїх думок. Бізнесмени, які більше проявляють ризикованість у своєму мисленні, мають меншу гнучкість. Бізнесмени з більшою фантазійністю зазвичай проявляють меншу швидкість у своєму мисленні. Бізнесмени, які більше приділяють увагу естетичним характеристикам речей і явищ, зазвичай проявляють меншу швидкість, але більшу гнучкість у своєму мисленні.

Проведений аналіз вказує на те, що основними показниками розвитку креативності є висока швидкість, гнучкість, оригінальність мислення та розробленість ідей. Крім того, виявлено специфіку креативності бізнесменів, таку як дослідницька активність, самостійність та критичність мислення. Аналізовано різні чинники, що впливають на креативність, включаючи зовнішні (мікросередовище) та внутрішні (вікові та індивідуальні особливості).

Література

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія]* / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С. 14-41.
2. Загурська С. М. Розвиток креативності як психолого-педагогічна проблема сучасної освіти. *Народна освіта*. 2020. № 1 (40). URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6.
3. Твердохліб Н. В. Проблема розвитку креативності особистості у психологопедагогічних наукових дослідженнях. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2015. Вип. 43. С. 399-402.
4. Терещук А. Креативність як невід'ємний компонент інтелектуального розвитку особистості : [Електронний ресурс]. URL : <http://www.newacropolis.org.ua/ua/study/conference/?thesis=4254>.
5. Ямницький В. М. *Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент: [монографія]*. Одеса : СВД М. П. Черкасов, 2006. 362 с.